

ОСОБЛИВОСТІ М'ЯСНИХ ТА ЗАБІЙНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ БУГАЙЦІВ УКРАЇНСЬКИХ ЧОРНО-РЯБОЇ ТА БУРОЇ МОЛОЧНИХ ПОРІД СУМСЬКОГО РЕГІОНУ

А. М. Салогуб, доктор с.-г. наук, доцент;

В. М. Бондарчук, кандидат с.-г. наук, доцент;

І. О. Єрмейчук, аспірант.

Сумський національний аграрний університет

За дослідженнями забійних та м'ясних якостей бугайців українських чорно-рябої та бурої молочних порід забитих у віці 18 місяців встановлено, що кращими за забійною масою та забійним виходом характеризувалися бугайці української бурої молочної породи (258,8 кг та 54,3%) у порівнянні з українською чорно-рябою молочною (249,5 кг та 52,6%). Вихід м'якоті у бугайців української чорно-рябої молочної породи склав 187,1 кг, а у ровесників української бурої молочної – 198,4 кг з перевагою 11,3 кг на користь бурих тварин.

Ключові слова: бугайці, забійні та м'ясні якості, українська чорно-ряба молочна, українська бура молочна.

В Україні м'ясне скотарство перебуває в кризовому стані. Поголів'я м'ясної худоби у всіх категоріях господарств суттєво скоротилося. Особливо катастрофічна ситуація склалася в сільськогосподарських підприємствах, які в до-реформений період були основними виробниками м'яса яловичини. Головними чинниками, що негативно впливають на розвиток галузі, є загальна економічна криза в державі, що призвела до зниження купівельної спроможності населення, диспаритет цін на продукцію сільського господарства і промисловості, відсутність цілеспрямованої й науково обґрунтованої державної підтримки галузі, а також недосконалість кредитної, податкової та інвестиційної політики. Проблеми підвищення конкурентоспроможності м'яса великої рогатої худоби, забезпечення конкурентоспроможності галузі, найбільш конкретним узагальнюючим виразом чого є подолання збитковості та досягнення прибутковості виробництва, останнім часом набули особливої актуальності [11].

Таким чином, за відсутності розвиненого м'ясного скотарства в Україні та враховуючи, що яловичина в обсязі виробництва всіх видів м'яса займає 45,4% і традиційно отримується від худоби молочних та молочно-м'ясних порід [1, 2, 9, 16], вирішуючи частково проблему забезпечення населення м'ясом, та процес створення українських спеціалізованих молочних порід, у яких достатньо вивчені м'ясні та забійні якості, на часі досить актуальною виступає проблема щодо досліджень надремонтних бугайців за означеними ознаками. З огляду на це, метою наших досліджень стало вивчення забійних та м'ясних якостей бугайців найбільш поширених порід Сумщини молочного напрямку продуктивності за наближеного до реальних можливостей господарств кормового фону з встановленням породних особливостей.

Матеріал та методи досліджень. Вирощування бугайців українських чорно-рябої та бурої молочних порід проведені в умовах дослідного господарства Сумського національного аграр-

ного університету. Вивчення забійних та м'ясних якостей тварин проведені співробітниками кафедри розведення та селекції тварин та водних біоресурсів. Упродовж усього періоду вирощування бугайці перебували в однакових умовах годівлі, догляду та утримання. Контрольний забій піддослідних бугайців (n=3) проводили у 18-ти місячному віці за методикою Г. Т. Шкурина та ін. [17].

Передзабійну живу масу визначали після 24-годинної голодної витримки. Після забою визначали масу парної туші, масу внутрішнього жиру, масу кісток, забійну масу, вихід туші, забійний вихід. З метою вивчення сортового складу м'якоті та морфологічного складу проводили обвалку туш після 24-годинного охолодження. Визначали у тушах масу м'якоті, кісток і сухожилок. Задля вивчення м'ясних якостей бугайців підконтрольних порід напівтуші розділяли на п'ять анатомічних частин: шийну – по останньому шийному хребцю; плече-лопаткову – по контуру лопатки від ліктьового бугра по прямій лінії до верхнього кута лопатки; спинно-реброву з грудиною – по останньому ребру; поперекову з паховою – по останньому поперековому хребцю; тазостегнову (кульшову) з двома хвостовими хребцями згідно з відповідною методикою [17]. Експериментальні дані опрацьовували методами біометричної статистики на ПК за формулами Н. А. Плохинського [10].

Результати досліджень. У Сумській області перше місце за кількістю корів належить українській чорно-рябій молочній породі, яка створена методом відтворного схрещування місцевої худоби з голштинськими плідниками. Другу позицію за розповсюдженням займає традиційна порода для Сумщини українська бура молочна, створена за використання бугаїв швіцької породи американської, австрійської та німецької селекції.

Зоотехнічний досвід експериментальних досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів з вивчення м'ясних та забійних якостей тварин молочних порід свідчить про можливість одержувати від них достатньо високі кількісні та якісні по-

казники. Дослідженнями, проведеними у ближньому зарубіжжі при забої бугайців чорно-рябої [13, 15] та української чорно-рябої молочної порід [5, 7, 8, 12, 14] у віці 18 місяців із передзабійною живою масою з мінливістю у межах 437,0-493,4 кг, маса парної туші у них становила 210,9-289,8 кг, вихід туші – 48,5-56,9 %, забійна маса – 240,7-291,6 кг та забійний вихід 48,2-59,1 %

Із представників бурої худоби Сумського регіону м'ясну продуктивність та забійні якості вивчали у бугайців лебединської породи. За результатами цих досліджень було встановлено, що у віці 17 місяців вони досягали 455,7 кг передзабійної живої маси. Маса парної туші становила 239,3 кг, вихід парної туші – 52,51 %, забійна маса – 257,8 кг та забійний вихід – 56,79 %. При масі охолодженої туші лебединських бугайців 234,8 кг, маса м'якоті склала – 186,2 кг, а її вихід – 79,3 % [3]. За іншими дослідженнями у віці 15-ти місяців лебединські бугайці досягали передзабійної маси 350,4 кг, з масою парної туші – 187,1 кг, забійними масою – 197,3 кг і виходом 56,31 % [6].

Останніми дослідженнями [7] бугайців північно-східного типу бурої молочної породи встановлено, що при перед забійній живій масі 475 кг у 18-місячному віці маса парної туші становила 264,1 кг при її виході 55,6 %, маса внутрішнього

жиру-сирцю 12,5 кг при виході 2,63 %, забійна маса становила 276,6 кг при виході 58,2 %.

Результати наших досліджень узгоджуються певною мірою з одержаними проміжними показниками наведених вчених, засвідчуючи достатній рівень забійних та м'ясних якостей бугайців новостворених українських чорно-рябої та бурої молочних порід. Оцінка результатів контрольного забою, наведених у табл. 1, показала незначну перевагу бугайців української бурої молочної породи в порівнянні з ровесниками української чорно-рябої молочної за передзабійною живою масою на 2,0 кг, масою парної туші – на 10,7 кг та її виходом – на 2,0 %.

М'ясні якості тварин великої рогатої худоби визначаються за виходом внутрішнього жиру-сирцю, оскільки його кількість характеризує певним чином скороспілість тварин [4]. На кожний лишній кілограм жиру необхідно затратити значно більше кормів ніж на виробництво одиниці м'якитної частини туші. За цією ознакою міжпородна різниця в 1,4 кг на користь бугайців української бурої молочної породи є достовірною при $P < 0,02$ ($td=3,87$), з нижчими як за абсолютним показником маси на рівні 6,8 кг, так і за відносним – 0,3 % ($P < 0,02$; $td=4,24$).

Таблиця 1

Показники контрольного забою бугайців піддослідних порід, забитих у віці 18 місяців, $M \pm m$

Ознака	Українська чорно-ряба молочна		Українська буро молочна	
	$M \pm m$	$Cv, \%$	$M \pm m$	$Cv, \%$
Передзабійна жива маса, кг	474,3±2,33	0,85	476,3±3,84	1,40
Маса парної туші, кг	241,3±4,81	3,45	252,0±3,46	2,38
Вихід парної туші, %	50,9±0,77	2,26	52,9±0,32	1,06
Маса внутрішнього жиру-сирцю, кг	8,2±0,35	7,42	6,8±0,09	2,25
Вихід внутрішнього жиру-сирцю, %	1,7±0,07	6,64	1,4±0,01	1,11
Забійна маса, кг	249,5±5,15	3,58	258,8±3,55	2,38
Забійний вихід, %	52,6±0,64	2,75	54,3±0,33	1,06

Показники забійної маси істотно доповнюють попередні результати досліджень взагалі та м'ясні якості тварин досліджуваної худоби зокрема і визначаються за сумою маси туші та внутрішнього жиру-сирцю. Вищі показники забійної маси були у бугайців української бурої молочної породи – 258,8 кг. Оцінка за забійним виходом тварин обох порід характеризувалася достатньо високими, як для тварин молочного типу продуктивності, показниками (52,6 та 54,3 %). Достовірна різниця за цим показником становила 1,7 % ($P < 0,01$) на користь бугайців української бурої молочної породи.

Ознаки морфологічного складу туші, що визначаються за кількісними та якісними показниками у співвідношенні окремих анатомічних її частин, відносяться до основних чинників, які повною мірою характеризують м'ясну продуктивність худоби.

Поживна цінність м'ясних туш великої рогатої худоби істотно залежить від співвідношення основного її складу – м'язової тканини, кісток і

сухожилок.

Результати оцінки морфологічного складу туш бугайців українських чорно-рябої та бурої молочних порід у віці 18-ти місяців свідчать в цілому про задовільні якості оцінюваних анатомічних частин туш тварин обох порід з деякою перевагою української бурої молочної породи, табл. 2.

При вивченні морфологічного складу туш самою важкою за абсолютною та відносною до загальної маси туші вагою виявилась спинно-реброва частина, яка склала відповідно у бугайців української чорно-рябої молочної породи 71,0 кг та 29,4 %, а у ровесників української бурої молочної – 73,0 кг та 29,0 % з перевагою на користь останньої.

М'ясні якості худоби найкраще характеризує кульшова анатомічна частина туші. При порівнянні бугайців двох піддослідних порід досить істотно вирізняється маса кульші бугайців української бурої молочної породи (71,3 кг) з самим високим виходом м'якоті (57,8 кг, або 22,9 %).

**Морфологічний склад анатомічних частин туші бугайців
піддослідних порід у віці 18 місяців, M±m**

Анатомічна частина туші	Українська чорно-ряба молочна		Українська бура молочна	
	маса, кг	% до маси туші	маса, кг	% до маси туші
Шийна	32,3±0,67	13,4±0,065	32,7±0,33	13,0±0,091
у т.ч.: м'якоть	25,9±0,53	10,7±0,067	26,7±0,27	10,4±0,088
кістки	5,5±0,10	2,3±0,033	4,9±0,03	1,9±0,002
сухожилки	1,0±0,03	0,4±0,001	1,1±0,03	0,4±0,001
Плече-лопаткова	44,7±0,88	18,5±0,033	45,0±0,58	17,9±0,016
у т.ч.: м'якоть	33,5±0,67	13,9±0,033	34,6±0,46	13,7±0,001
кістки	10,1±0,23	4,2±0,088	9,0±0,12	3,5±0,001
сухожилки	1,1±0,17	0,4±0,088	1,4±0,01	0,5±0,001
Спинно-реброва	71,0±1,53	29,4±0,058	73,0±1,16	29,0±0,060
у т.ч.: м'якоть	52,5±1,12	21,7±0,058	54,7±0,87	21,7±0,033
кістки	16,3±0,36	6,7±0,001	16,0±0,26	6,3±0,001
сухожилки	2,2±0,06	0,9±0,001	2,3±0,03	0,9±0,001
Поперекова	28,7±0,33	11,9±0,108	30,0±0,58	11,9±0,066
у т.ч.: м'якоть	22,9±0,27	9,5±0,088	24,6±0,49	9,7±0,058
кістки	4,8±0,07	1,9±0,033	4,5±0,09	1,7±0,001
сухожилки	0,9±0,01	0,3±0,033	0,9±0,03	0,3±0,033
Кульшова	64,7±1,45	26,8±0,110	71,3±0,88	28,2±0,810
у т.ч.: м'якоть	52,3±1,16	21,6±0,080	57,8±0,71	22,9±0,058
кістки	10,9±0,26	4,5±0,033	11,4±0,12	4,5±0,033
сухожилки	1,4±0,03	0,5±0,001	2,2±0,06	0,8±0,001

До особливо цінних за смаковими якостями та поживністю із морфологічних частин відноситься поперекова. У відрубках разом із паховою вона займає у загальній масі туш бугайців обох порід найменший відсоток (11,9 %), або лише 28,7 і 30,0 кг. Проте вихід м'якоти у співвідношенні до кісток та сухожилок у межах поперекової анатомічної частини виявився достатньо високим і становив за даними двох порід відповідно 81,1 та 82,9 %.

Загалом вихід м'якоти у бугайців української чорно-рябої молочної породи склав 187,1 кг, а у ровесників української бруї молочної – 198,4 кг з перевагою 11,3 кг на користь останніх, що у співвідношенні до забійної маси туші становило від-

повідно 75,0 і 76,7%.

Висновки. Тварини досліджуваних порід відрізнялися між собою за забійними якостями та морфологічним складом туш. Вищим забійним виходом на 1,7% характеризувалися бугайці української бруї молочної породи.

Отримані результати досліджень дозволяють сільськогосподарським підприємствам різної форми власності зорієнтуватися щодо рівня забійних та м'ясних якостей бугайців українських чорно-рябої та бруї молочних порід на сучасному етапі селекції у вирішенні питання щодо економічної необхідності відгодівлі надремонтних бугайців.

Список використаної літератури:

1. Бабік, Н. П. Формування м'ясної продуктивності у великої рогатої худоби / Н. П. Бабік, Є. І. Федорович // Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин та ДНДКІ ветпрепаратів та кормових добавок. – Львів, 2012. – Вип. 13. – № 1–2. – С. 478–484.
2. Доротюк, Е. М. Проблема розвитку спеціалізованого м'ясного скотарства України / Е. М. Доротюк, В. Г. Прудніков, В. О. Попова, Ю. І. Криворучко // Шляхи розвитку тваринництва у ринкових умовах. – Дніпропетровськ. – 2001. – С.31-33.
3. Кисельов, О. Б. Оцінка м'ясних і забійних якостей помісних бичків лебединської породи різних генотипів : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. с.-г. наук : 06.02.04 – Технологія виробництва продуктів тваринництва / О. Б. Кисельов. – Суми, 2000. – 20 с.
4. Козырь, В. С. Мясные породы скота в Украине / В. С. Козырь, Н. И. Соловьев. – Дніпропетровськ: ЗАТ «Поліграфіст», 1997. – 325 с.
5. Кос, В. Ф. Особливості росту та м'ясні якості бугайців української чорно-рябої молочної породи різних генотипів / В. Ф. Кос, П. Й. Руснак // Матеріали наук.-вироб. конф. «Нове в селекції, генетиці та біотехнології тварин». – К.: Науковий світ. – 2002. – Вип. 36. – С. 92-94.
6. Котенджі, Г. П. Морфологічний склад туш бичків лебединської породи та її помісей / Г. П. Котенджі, О. Б. Кисельов, М. В. Мороз // Вісник Сумського держ. аграр. університету: наук.-метод. журн. – Суми. – 2000. – Вип. 4. – (Тваринництво). – С. 63-66.
7. Мельник, Ю. Ф. Оцінка забійних якостей бугайців молочних, комбінованих та м'ясних порід України / Ю. Ф. Мельник // Таврійський науковий вісник. – Херсон – 2007. – Вип. 54. – С. 93 - 99.

8. Мельник, Ю. Ф. Хімічний склад та кулінарно-технологічні якості м'яса бугайців молочних, комбінованих і м'ясних порід у різному віці / Ю. Ф. Мельник // Новітні технології скотарства : мат. Міжнар. наук.-практ. конф. (4 - 6 вересня, 2008 року). – Миколаїв. – 2008. – С. 4 - 20.
9. Новак, І. В. М'ясна продуктивність бугайців української чорно-рябої молочної породи / І. В. Новак // Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин та ДНДКІ ветпрепаратів та кормових добавок. – Львів, 2008. – Вип. 9. – № 3. – С. 315–318.
10. Плохинский, Н. А. Руководство по биометрии для зоотехников / Плохинский, Н. А. – М.: Колос, 1969. – 256 с.
11. Пуцентейло, П. Р. Організаційно-економічне забезпечення конкурентоспроможного розвитку м'ясного скотарства України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. економ. наук : спец. 08.00.03 "Економіка та управління національним господарством" / П. Р. Пуцентейло. – Тернопіль, 2012. – 41 с.
12. Савчук, О. В. М'ясна продуктивність бугайців молочних порід / О. В. Савчук // Вісник аграрної науки. – 2003. – № 7. – С. 70-71.
13. Сивкин, Н. В. Откормочные и мясные качества бычков при интенсивной технологии молочного комплекса / Н. В. Сивкин, Н. И. Стрекозов, В. И. Чинаров // Молочное и мясное скотоводство. – 2016. – № 5. – С. 20-23.
14. Сірацький, Й. З. М'ясна продуктивність бугайців західного внутрішньопородного типу української чорно-рябої молочної породи / Й. З. Сірацький, Є. І. Федорович, В. С. Федорович // Розведення і генетика тварин. – К.: Аграрна наука. – 2003. – С. 147-151.
15. Туракулов, З. Влияние сроков дорастивания бычков на их продуктивность при откорме / З. Туракулов, А. Маматкулов, Р. Валиев // Молочное и мясное скотоводство. – 2002. – № 7. – С. 8-10.
16. Федорович, Є. І. Забійні якості та морфологічний склад туш бугайців поліського внутрішньопородного типу / Є. І. Федорович, Й. З. Сірацький, В. В. Федорович, О. В. Бойко // Вісник Сумського НАУ. Серія «Тваринництво». – 2010. – Вип. 12 (18). – С. 113–116.
17. Шкурин, Г. Т. Забійні якості великої рогатої худоби (методики досліджень) / Г. Т. Шкурин, О. Г. Тимченко, Ю. В. Вдовиченко. – К. : Аграрна наука, 2002. – 50 с.

REFERENCES

1. Babik, N. P., and Ye. I. Fedorovych. 2012. Formuvannya m"yasnoyi produktyvnosti u velykoyi rohatoyi khudoby – Formation of meat productivity in cattle. *Naukovo-tekhnichnyy byuleten' Instytutu biolohiyi tvaryn ta DNDKI vetpreparativ ta kormovykh dobavok. L'viv – Scientific and technical Bulletin Institute of Animal biology, veterinary preparations and feed additives. Lviv*, 13(1–2)478–484 (in Ukrainian).
2. Dorotyuk, E. M., V. H. Prudnikov, V. O. Popova, and Yu. I. Kryvoruchko. 2001. Problema rozvytku spetsializovanoho m"yasnoho skotarstva Ukrayiny – The problem of development specialized meat cattle of Ukraine. *Shlyakhy rozvytku tvarynnytstva u rynkovykh umovakh. Dnipropetrovs'k – Ways of development Animal husbandry in market conditions. Dnipropetrovsk*, 31–33 (in Ukrainian).
3. Kysel'ov, O. B. 2000. Otsinka m"yasnykh i zabiynykh yakostey pomisnykh bychkiv lebedyns'koyi porody riznykh henotypiv : avtoref. dys. ... na zdobuttya stupenya kand. s.-h. nauk : 06.02.04 – Tekhnolohiya vyrobnytstva produktiv tvarynnytstva. Sumy – *Evaluation of slaughter and meat qualities of crossbred bulls Lebedinsky breed of different genotypes : Abstract of Doctoral Thesis in Agrarian Sciences : 06.02.04 – Technology of production livestock products. Sumy*, 20 (in Ukrainian).
4. Kozyr', V. S., and N. I. Solov'ev. 1997. Myasnye porody skota v Ukraine – Beef cattle breed in Ukraine. *Dnipropetrovs'k: ZAT "Poligrafist" – Dnipropetrovs'k: "Poligrafist"*, 325 (in Russian).
5. Kos, V. F., and P. Y. Rusnak. 2002. Osoblyvosti rostu ta m"yasni yakosti buhaytsiv ukrayins'koyi chorno-ryaboyi molochnoyi porody riznykh henotypiv – Features of growth and meat quality of bulls Ukrainian Black-and-White Dairy breeds of different genotypes. *Materialy nauk.-vyrob. konf. "Nove v selektsiyi, henetytsi ta biotekhnolohiyi tvaryn". K.: Naukovyy svit – Materials of scientific-production Conference "New in breeding, genetics and biotechnology animals". K.: Scientific world*. 36:92–94 (in Ukrainian).
6. Kotendzhi, H. P., O. B. Kysel'ov, and M. V. Moroz. 2000. Morfolohichnyy sklad tush bychkiv lebedyns'koyi porody ta yiyi pomisey – Morphological composition of carcasses of bulls Lebedinsky breed and its crossbreeds. *Visnyk Sums'koho derzh. ahrrar. universytetu: nauk.-metod. zhurn. Sumy. (Tvarynnytstvo) – Bulletin of Sumy State Agrarian University: scientific-method. journal (Animal Husbandry) Sumy*, 63–66.
7. Mel'nyk, Yu. F. 2007. Otsinka zabiynykh yakostey buhaytsiv molochnykh, kombinovanykh ta m"yasnykh porid Ukrayiny – Assessment of slaughter qualities bulls of dairy, combined and beef breeds of Ukraine. *Tavriys'kyu naukovyy visnyk. Kherson – Tauride Scientific Bulletin. Kherson* 54:93–99 (in Ukrainian).
8. Mel'nyk, Yu. F. 2008. Khimichnyy sklad ta kulinarно-tekhnologichni yakosti m"yasa buhaytsiv molochnykh, kombinovanykh i m"yasnykh porid u riznomu vitsi – Chemical composition and culinary - technological meat quality of bulls dairy, combined and beef breeds at different ages. *Novitni tekhnolohiyi skotarstva : mat. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (4 - 6 veresnya, 2008 roku). Mykolayiv – The Latest technology of cattle:*

International scientific-practical conference (4 - 6 September, 2008). Mykolayiv, 4 – 20 (in Ukrainian).

9. Novak, I. V. 2008. M"yasna produktyvnist' buhaytsiv ukrayins'koyi chorno-ryaboyi molochnoyi porody – Meat productivity of bulls Ukrainian Black-and-White Dairy breed. *Naukovo-tekhnichnyy byuleten' Instytutu biolohiyi tvaryn ta DNDKI vetpreparativ ta kormovykh dobavok. L'viv – Scientific and Technical Bulletin of the Institute of Animal biology and DNDKI veterinary preparations and feed additives. Lviv, 9:315–318 (in Ukrainian).*

10. Plokhinskiy, N. A. 1969. Rukovodstvo po biometrii dlya zootehnikov – Guidance on Biometrics for livestock experts. *M.: Kolos – M.: Kolos, 256 (in Russian).*

11. Putsenteylo, P. R. 2012. Orhanizatsiyno-ekonomichne zabezpechennya konkurentospromozhnoho rozvytku m"yasnoho skotarstva Ukrayiny : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya dokt. ekonom. nauk : spets. 08.00.03 "Ekonomika ta upravlinnya natsional'nym hospodarstvom." – *Organizational and economic support for the competitive development of meat cattle of Ukraine : Abstract of Doctoral Thesis in Economic Sciences : speciality 08.00.03 "Economics and management of national economy" Ternopil' – Ternopil, 41 (in Ukrainian).*

12. Savchuk, O.V. 2003. M"yasna produktyvnist' buhaytsiv molochnykh porid – Meat productivity of dairy breeds bulls. *Visnyk ahrarynoi nauky – Bulletin of Agrarian science. 7:70–71 (in Ukrainian).*

13. Sivkin, N. V., N. I. Strekozov, and V. I. Chinarov. 2016. Otkormochnye i myasnye kachestva bychkov pri intensivnoy tekhnologii molochnogo kompleksa – Fattening and meat qualities of bulls at intensive technology of dairy complex. *Molochnoe i myasnoe skotovodstvo – Dairy and beef cattle. 5:20–23 (in Ukrainian).*

14. Sirats'kyy, Y. Z., Ye. I. Fedorovych, and V. S. Fedorovych. 2003. M"yasna produktyvnist' buhaytsiv zakhidnoho vnutrishn'oporodnoho typu ukrayins'koyi chorno-ryaboyi molochnoyi porody – Meat productivity of bulls of Western Ukrainian interbreed type of Black-and-White Dairy breed. *Rozvedennya i henetyka tvaryn. K.: Ahraryna nauka – Animal Breeding and genetics. K.: Agrarian science, 147–151 (in Ukrainian).*

15. Turakulov, Z., A. Mamatkulov, and R. Valiev. 2002. Vliyanie srokov dorashchivaniya bychkov na ikh produktivnost' pri otkorme – The effect of timing rearing of bulls on their productivity in fattening. *Molochnoe i myasnoe skotovodstvo – Dairy and beef cattle. 7:8–10 (in Russian).*

16. Fedorovych, Ye. I., Y. Z. Sirats'kyy, V. V. Fedorovych, and O. V. Boyko. 2010. Zabiyni yakosti ta morfolohichnyy sklad tush buhaytsiv polis'koho vnutrishn'oporodnoho typu – Slaughter quality and morphological composition of bulls carcasses of Polissya interbreed type. *Visnyk Sums'koho NAU. Seriya «Tvarynnytstvo» – Bulletin of Sumy National Agrarian University, series of Animal Husbandry. 12(18):113–116 (in Ukrainian).*

17. Shkuryn, H. T., O. H. Tymchenko, Yu. and V. Vdovychenko. 2002. Zabiyni yakosti velykoyi rohatoyi khudoby (metodyky doslidzhen') – Carcass quality of cattle (research methods). *K. : Ahraryna nauka – K. : Agrarian science, 50 (in Ukrainian).*

Салогуб, А. Н., Бондарчук, В. Н., Еремейчук, И. А. ОСОБЕННОСТИ МЯСНЫХ И УБОЙНЫХ СВОЙСТВ БЫЧКОВ УКРАИНСКИЙ ЧЕРНО-ПЕСТРОЙ И БУРОЙ МОЛОЧНЫХ ПОРОД СУМСКОГО РЕГИОНА

По исследованиям убойных и мясных качеств бычков украинских черно-пёстрой и бурой молочных пород забитых в возрасте 18 месяцев установлено, что лучше по убойной массе и убойным выходом характеризовались бычки украинской бурой молочной породы (258,8 кг и 54,3%) по сравнению с украинской черно-пёстрой молочной (249,5 кг и 52,6%). Выход мякоти у бычков украинской черно-пёстрой молочной породы составил 187,1 кг, а у ровесников украинской бурой молочной – 198,4 кг с преимуществом 11,3 кг в пользу бурых животных.

Ключевые слова: бычки, убойные и мясные качества, украинская черно-пёстрая молочная, украинская бурая молочная.

Sologub, A. M., Bondarchuk, V. M., Yeremeychuk, I. A. MEAT AND SLAUGHTER FEATURES OF BULLS UKRAINIAN BLACK-AND-WHITE AND BROWN DAIRY BREEDS IN SUMY REGION

According studies slaughter and meat qualities of bull-calves Ukrainian Black-and-White and Brown Dairy breeds slaughtered at 18 months found that the best slaughter weight and slaughter yield had the bulls of Ukrainian Brown Dairy breed (258,8 kg and 54,3%) in comparison with Ukrainian Black-and-White Dairy (249,5 kg and 52,6%). The meat yield in bulls of Ukrainian Black-and-White Dairy breed was 187,1 kg, but at contemporaries of Ukrainian Brown Dairy – 198,4 kg, more on 11,3 kg in favor of Brown animals.

Key words: bulls, slaughter and meat quality, Ukrainian Black-and-White Dairy, Ukrainian Brown Dairy.

Дата надходження до редакції: 21.02.2017 р.

Рецензенти: доктор біол. наук, професор Ю. Б. Бондаренко
доктор с.-г. наук, професор Л. М. Хмельничий